

Pannaria hookeri

Fjällgytterlav

Klass: *Lecanoromycetes*, **Ordning:** *Peltigerales*, **Familj:** *Pannariaceae*, **Släkte:** *Pannaria* (gytterlavar), **Art:** *Pannaria hookeri* - fjällgytterlav (Borrer ex Sm.) Nyl. **Synonymer:** *Pannaria leucolepis* (Wahlenb.) Nyl., *Lichen hookeri* Borrer

Kännetecken

Fjällgytterlav är en liten bladlav som bildar rosetter tätt tryckta till underlaget och är upp till 3 cm i diameter. Loberna syns tydligast i bålens kanter och är här upp till 3 mm breda. Bålens ovansida är karaktäristiskt spräckligt gråbrun och har ett nätverk av vita streck (maculae). Fjällgytterlav har cyanobakterier (*Nostoc*) som fotobiont. Apothecier är vanliga och upp till 2 mm i diameter med en blåfärgad kant och en svart apotheciedisk. Sporererna är osepterade och färglösa. Soredier och isidier saknas. Bålen reagerar Pd+ orange (pannarin) men reaktionen kan ibland vara svag eller praktiskt taget obefintlig. På grund av de svarta apothecierna kan fjällgytterlav påminna om en kantlav *Lecanora* men dessa har grönalger som fotobiont. Arten går knappast att förväxla med någon annan gytterlav *Pannaria*. Den är kanske mest lik den likaså rödlistade västlig gytterlav *Pannaria rubiginosa* men denna har gråblå bål, rödbruna apotheciedisk och växer huvudsakligen på träd i sydvästra Sverige.

Utbredning och status

Fjällgytterlav är känd från ett 15-tal spridda lokaler från Jämtland till Torne Lappmark. Den är endast sedd på omkring fem av dessa efter 1990 men detta kan bero på att övriga lokaler inte har inventerats. De flesta av fynden är belägna på över 800 m höjd. På de lokaler som inventerats har populationerna varit små. Fjällgytterlav är rapporterad från Norge och Finland (rödlistad). I övrigt har arten en circumarktisk utbredning med förekomster i Europa, Asien och Nordamerika. Dessutom är den funnen på berget Kenya i Afrika.

Ekologi

Arten växer på kalfjäll på mycket exponerade klippor, oftast av hård men kalkrik skiffer. Däremot verkar den inte ha hittats på ren kalk. Oftast sitter den i sprickor där det rinner lite sippervatten. I direkt anslutning till fjällgytterlav finns ofta få andra lavar men något mer skyddade miljöer i närheten kan vara mycket artrika och hysa ovanliga lavar som t.ex. guldmosslav *Brigantiaea fuscolutea*, *Vestergrenopsis elaeina* och *V. isidiata*.

Hot

Arten tillhör en av ganska få lavar med arktisk utbredning som finns på hög höjd i den svenska fjällkedjan. Dessa förekomster hotas dels genom att populationerna är små varför enskilda populationer kan försvinna p.g.a. slumpmässiga orsaker, dels av klimatförändringar vilket kan komma att leda till att skogsgränsen flyttas uppåt. Lokalt hotas arten möjligen av förslitning på grund av intensiv turism som dragning av vandringsleder etc. Effekter av intensivt renbete är okänd.

Åtgärder

Arten bör ytterligare eftersökas och om den hittas måste lokalen skyddas. Några av förekomsterna är belägna i nationalparker.

Litteratur

Jørgensen, P. M. 1978. The lichen family *Pannariaceae* in Europe. *Opera Bot.* 45.

Jørgensen, P. M. 2000. Studies in the lichen family *Pannariaceae* IX. A revision of *Pannaria* subg. *Cryopannaria*. *Nova Hedwigia* 71: 405-414.

Författare

Göran Thor 2005. © ArtDatabanken, SLU 2005.